

Мирко К. Дрманац¹
Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“,
Научно одељење
Чачак (Србија)

316.74:001
02:004.78
Прејледни научни рад
Примљен 28/08/2023
Измењен 25/10/2023
Прихваћен 03/11/2023
doi: [10.5937/socpreg57-46210](https://doi.org/10.5937/socpreg57-46210)

УТИЦАЈ КОНЦЕПТА СОЦИЈАЛНЕ ЕПИСТЕМОЛОГИЈЕ НА МЕТАТЕОРИЈУ БИБЛИОТЕКАРСТВА²

Сажетак: У овом раду ће се размотрити настанак теоријско-методолошког концепта социјалне епистемологије као покушаја одређења научног статуса библиотекарства у условима научно-технолошке револуције и под утицајем социолошких идеја Чикашке школе. Појавом првих рачунара, нових информационих медија и електронских мрежа јавио се страх да ће књига постати превазиђена, а библиотекарство сувишна и анахрона делатност. Џеси Хок Шера, покретач и водећи заговорник, покушао је да социјалну епистемологију понуди као алтернативу класичној теорији библиотекарства. Анализа Шериних и других релевантних радова пружа увиде да овај концепт, иако зачет у оквиру теоријског библиотекарства, није у комплементарном односу са традиционалним струковним специфичностима. Мада је социјална епистемологија данас прихваћена као филозофска теорија сазнања, у контексту библиотечно-информационе науке није решила проблем научног и професионалног идентитета у условима измењене технолошке реалности.

Кључне речи: библиотекарство, библиографски метод, библиотечно-информационе науке, социјална епистемологија, социологија знања, филозофија науке, Џеси Х. Шера

УВОД

Оправданост постојања одређене научне дисциплине зависи од метатеоријске основе као филозофског сета идеја који јасно повезује предмет истраживања и начине како тај предмет треба истраживати. Тај елементарни онтолошки и епистемолошки

¹ drmanac@gmail.com

² Истраживање представљено у раду спроведено је за потребе израде докторске дисертације на студијском програму Историје и филозофије природних наука и технологије. Аутор се захваљује др Јелени Ђурић, научној сарадници Института за филозофију и друштвену теорију и др Страхињи Ђорђевићу, истраживачу-сараднику Института за филозофију Филозофског факултета у Београду.

ниво усмерава научни развој и представља основу формулације претпоставки. Уколико одређена наука има и практични аспект, метатеорија утемељује и специфичан систем вредности у виду професионалне етике. Основе библиотекарства, као делатности старе више миленијума, сежу готово до тренутка појаве писма. Друштвено условљену потребу да се створи и пренесе порука увек је пратила потреба и да се та порука сачува. Библиотеке су неизоставан пратилац писмености и сведоче о аутентичној потреби сваког друштва да чува писане трагове свог постојања.

Библиотекарство се кроз историју релативно споро развијало до тренутка кад је штампарска машина била довољно усавршена да су књиге могле да се штампају у великим тиражима. Током 17. века интензиван развој тржишта књига пратило је усложњавање библиотечких каталога и друге техничке и стручне иновације. Баварски библиотекар Мартин Шретингер (Martin Wilibald Schrettinger, 1772–1851) први је користио термин „библиотечка наука“ у делу *Versuch eines vollständigen Lehrbuchs der Bibliothek-Wissenschaft, oder Anleitung zur vollkommenem Geschäftsführung eines Bibliothekars*, објављеном у два тома у периоду између 1808. и 1829. године. До краја 19. века уједначавају се библиографска правила, усавршавају се каталози и технички процеси у библиотекама чиме се библиотекарство јасно издваја као посебна научна дисциплина. Томе је допринела и појава посебних струковних удружења, школа за образовање библиотекара и стручне публицистике. Међутим, средином 20. века темељи научног и практичног библиотекарства, изграђени на богатој традицији, уздрмани су држим научно-технолошким развојем.

Најзначајнија промена у историји библиотекарства дошла је неочекивано из поља међународне шпијунаже, под окриљем америчке обавештајне службе OSS (Office of Strategic Services, данас CIA). OSS је формиран убрзо након уласка Сједињених Америчких Држава у Други светски рат са циљем прикупљања података и вођења тајних операција иза непријатељских линија. У изузетно сложеној организационој структури OSS-а постојали су оперативни и аналитички сектори. Смештај и каталожку обраду огромне количине прикупљених обавештајних података вршио је Централни информациони одсек (Central Information Division – CID). CID представља специфичан контекст из кога се може разумети појава социјалне епистемологије као суштински епистемолошког израза библиотечко-информационе науке.

За аналитичке послове у OSS-у, који захтевају експертизу из области економије и друштвених наука, бирани су најбољи стручњаци (Heaps, 2015, p. 289). Од 1941. до 1944. посао начелника Референсног сектора и помоћника управника CID-а обављао је Џеси Шера (Jesse Hawk Shera, 1903–1982), претходно библиотекар Конгресне библиотеке у Вашингтону. CID је био средиште система у који се сливала огромна количина података, како из тајних обавештајних тако и отворених извора, што је захтевало непрекидно усавршавање опреме и процеса. Пошто је био под директном контролом америчке државне администрације, CID је имао на располагању готово неограничене ресурсе, чиме је постао технички и организационо најнапреднија библиотека свог времена у свету. Тада стечена искуства навела су Шеру на смеле идеје о синтези библиотекарства, социологије и филозофије, које су конкретизоване у виду социјалне епистемологије.

Концепт социјалне епистемологије представља најзначајнији допринос Џесија Шере научном библиотекарству у другој половини 20. века. Најбитнији елементи

потребни за разумевање овог концепта изложени су у неколико кључних Шериних текстова: „Foundations of a Theory of Bibliography“ (1952), „Social Epistemology, General Semantics and Librarianship“ (1961), „Sociological foundation of librarianship“ (1970) и „Toward a Theory of Librarianship and Informational Science“ (1973). Биобиблиографска и историјска истраживања Шериног животног дела и даље су актуелна. Његова гледишта су размотрена у радовима многих теоретичара, као што су: Мајкл Бакленд (Michael Buckland), Џон Бад (John M. Budd), Тефко Сарачевић, Џонатан Фурнер (Jonathan Furner), Хал Гросман (Hall B. Grossman), Тарцизио Зандонађе (Tarcisio Zandonade), Херберт Куртис Рајт (Herbert Curtis Wright) и многи други. У српском научном библиотекарству лик и дело Џесија Шере истраживала је Гордана Стокић Симончић (Stokić, 2002).

ДРУШТВЕНО САЗНАЊЕ КАО ФИЛОЗОФИЈА БИБЛИОТЕКАРСТВА

Филозофска размишљања о социјалној димензији знања појавила су се већ у Платоново доба (Goldman & Whitcomb, 2011, p. 109), међутим, социјална епистемологија, као савремена филозофска дисциплина, настала је у оквиру теорије библиотекарства. То је донекле необичан случај јер су сва научна поља настала у филозофији да би се потом одвојила од ње (Pressley, 2006, p. 3). Термин је први пут поменут у раду Маргарет Еган (Margaret Elizabeth Egan, 1905–1959) и Џеси Шере под насловом „Foundations of a Theory of Bibliography“, који је објављен 1952. у часопису *The Library Quarterly* (Egan & Shera, 1952, p. 132). Мада је искуство Џесија Шере у свим главним аспектима преточено у концепт социјалне епистемологије, учешће Маргарет Еган је било неопходно за почетну теоријску формулацију (Furner, 2004, p. 792).

Шера и Еган су основу нове научне дисциплине пронашли у социологији (Egan & Shera, 1952, p. 132). Они су есенцијалну примену социјалне епистемологије видели у пољу текстуалне и статистичке библиографије. За њих је библиографија „...систем носилац за идеје и информације аналоган добро организованом железничком систему за превоз физичке робе“ (Egan & Shera, 1952, p. 125). Фокус социјалне епистемологије био би „анализа производње, дистрибуције и употребе интелектуалних производа на готово исти начин на који се већ дуго истражују производња, дистрибуција и употреба материјалних производа“ (Egan & Shera, 1952, pp. 133–134). У ужем научном смислу библиографски метод је својствен искључиво библиотекарству. Библиографија има кључну улогу у организацији и класификацији библиотечке грађе и формирању библиотечких каталога. Према њиховом виђењу, значај библиографије превазилази оквире библиотекарства јер представља важног посредника између људи и забележеног знања чиме на једном вишем нивоу представља сложени инструмент друштвене комуникације.

Основна идеја социјалне епистемологије је стварање научног оквира истраживања формирања, преношења и коришћења информација на друштвеном нивоу. Шера и Еган су сматрали да су социолози посебну пажњу посветили понашању људи у групи, при чему су потценили „интелектуалне снаге“ које обликују друштвене структуре. За истраживање тих интелектуалних процеса Еган и Шера су дефинисали

социјалну епистемологију као „студију тих процеса према којима друштву у целини покушава да оствари однос перцепције или разумевања према читавом окружењу – физичком, психолошком и интелектуалном“ (Egan & Shera, 1952, p. 132). Шера је видео ограничење епистемологије у чињеници да је сувише усмерена на разумевање природе и стицања знања код појединца, а не утицајем знања на друштво. Према Шери, „фокус ове дисциплине требало би да буде на производњи, протоку, интеграцији и коришћењу свих видова пренете мисли кроз читав друштвени миље. Из такве дисциплине би онда требало да проистекне ново изучавање знања о знању, подстичући нову синтезу интеракције између знања и друштвене активности или, ако вам то више одговара, друштвене динамике“ (Shera, 1970, pp. 85–86).

Тако схваћена социјална епистемологија представља начин друштвене интелектуалне евалуације. Чини се да је Шера настојао преко овог концепта да библиотекарство дигне на виши ниво друштвеног менаџмента знања у коме библиотекари врше улогу проценитеља раста и вредности информација. Постоје назнаке у литератури да се ово његово гледиште јавило током рада у CID-у када су, услед недостатка особља, библиотекари први анализирали извештаје који су долазили из оперативних сектора (Heaps, 1998, p. 296). Два аспекта социјалне епистемологије, неопходна за њено разумевање у контексту библиотекарства, јесу: технолошки аспект који је пружио могућност да се употребом рачунара врши прикупљање и анализа података о расту друштвеног сазнања, као и социологија Чикашке школе која је била идејна смерница развоја метода и сврхе тог научног истраживања.

ТЕХНОЛОШКИ И СОЦИОЛОШКИ ДИСКУРС СОЦИЈАЛНЕ ЕПИСТЕМОЛОГИЈЕ

Библиотеке су вековима егзистирале као изоловани системи јер су се каталози могли користити само у оквиру књижног фонда одређене библиотеке. До 20. века није постојала координација набавке чиме су библиотеке неселективно узимале готово све књижне публикације до којих су могле доћи. Развојем графичке индустрије, повећану књижну продукцију пратио је пад цене и пораст тржишта књига у градским срединама. Библиотекар Универзитета у Конектикату, Фримон Рајдер (Fremont Rider, 1885–1962), упозорио је 1944. године да би америчке библиотеке морале да удвоструче величину на сваких 16 година за потребе текућег раста књижног фонда (Henkle & Lubetzky, 1945, p. 108). Решење проблема се видело у развоју технологије чувања и приступа информацијама. Шера и Еган су предвидели да би електронским умрежавањем локалних библиографских база на националном нивоу било омогућено стварање неке претече централног каталога. Сматрали су да би тако прикупљени библиометријски подаци омогућили истраживање раста друштвеног знања. Технолошки условљена појава социјалне епистемологије представља специфичан филозофски израз достигнутог нивоа техничко-технолошког развоја у Сједињеним Америчким Државама. Шера је сматрао да библиотекарство мора имати своје место у процесу научно-техничке револуције и био убеђени присталица потпуне аутоматизације библиотечког пословања.

Према Шери примена социјалне епистемологије је најдиректније везана за употребу машина. Он сматра: „Стога смо приморани да овладамо технологијом ових машина, да прилагодимо њихове способности својим потребама и да дословно научимо да живимо са њима. Тако можемо да се окренемо социјалној епистемологији ради својеврсне 'акултурације машине'" (Shera, 1965, p. 16). На другом месту додаје: „Јер библиотекар ће лоше обављати свој посао уколико не разуме улогу знања у друштву којем служи и удео који машине могу да имају у временски обавезујућем процесу. Библиотекар је врховна особа у временском обавезивању, а његова дисциплина је интердисциплинарнија од свих јер је реч о уређивању, повезивању и структурирању знања и појмова“ (Shera, 1965, p. 16).

Шера је препознао опасност од брзог развоја рачунарске технологије и предвидео да „ће она на крају смањити рад на начин који смо га разумели до сада [...] готово до тачке нестанка“ (Shera, 1967, p. 749). Међутим, Шера види рачунаре само као један нови вид оруђа које ће помоћи библиотекарима у обављању послова. За Шеру компјутер је само средство, попут чекића или ашова. Средство је и књига, чак и сама библиотека (Shera, 1974, p. 153). У том смислу Шера сматра да смо принуђени да овладамо том технологијом, али на начин да машине „опонашају физичко понашање библиотекара, а не његове интелектуалне процесе“ (Shera, 1973, p. 91).

На Шерин епистемолошки приступ библиотекарству пресудно је утицало и упознавање са социологијом и другим друштвеним наукама. Од 1928. до 1938. радио је као библиотекар у Скрипс фондацији за истраживање популационих проблема (Scripps Foundation for Population Research) Универзитета Мајами (Wiegand, 1990, p. 119). Руководилац овог пројекта је био познати амерички социолог и демограф Ворен Томпсон (Warren Simpson Thompson, 1887–1973). Шерино упознавање социолошких теорија је настављено током докторских студија из библиотекарства на Универзитету у Чикагу, где је одбранио докторску дисертацију на тему оснивања јавних библиотека у Новој Енглеској од 1629. до 1855, под менторством Луја Вилсона (Louis Round Wilson, 1876–1979). Један од чланова комисије био је Пирс Батлер (Lee Pierce Butler, 1884–1953).

Одељење за социологију Чикашког универзитета је између два светска рата стекло међународни углед као центар покрета под називом Чикашка школа, који је промовисао примењена социолошка истраживања усмерена ка решавању друштвених проблема. Основна епистемолошка позиција Чикашке школе је прагматизам, односно правац у филозофији по коме се знање цени искључиво по његовој практичној вредности и користи за живот (*Sociological lexicon*, 1982, p. 482). Почети прагматистичне филозофије могу се наћи у делима Чарлса Сандерса Пирса (Charles Sanders Peirce, 1839–1914) и Вилијама Џејмса (William James, 1842–1910). Посебно значајан утицај на развој Чикашке школе имао је филозоф, психолог и педагог Џон Дјуи (John Dewey, 1859–1952), који је предавао на Чикашком универзитету од 1884. до 1904. године.

Идеје Чикашке школе прошириле су се и на друге научне области у којима су се могли применити резултати социолошких истраживања – на економију, јавну управу и архитектуру. У научној области библиотекарства први значајни присталица начела Чикашке школе био је Пирс Батлер. Радови Батлера и Шере се, уз Чикашку школу, теоретски ослањају и на Емила Диркема, као и Франкфуртску школу, посебно

Теодора Адорна и Макса Хоркхајмера (Vieira & Karpinski, 2020, p. 3). Одређење друштвеног фактора који помиње Шера у раду „Социјална епистемологија, општа семантика и библиотекарство“ подсећа на дискусију о друштвеној условљености у животу појединца о коме говори и Диркем у делу *Елементарни облици религијској живоји*. Диркемова анализа друштвеног условљавања у контексту религије истиче улогу друштвених снага које утичу на обликовање индивидуалног понашања чланова заједнице, међутим иста анализа се може применити на готово све друштвене институције и колективне процесе који утичу на понашање појединаца.

Научни позитивизам, друштвени прагматизам и социологија Чикашке школе, који се пројектују кроз Шерино инсистирање на друштвеној „корисности“ библиотека као друштвених „сервиса“ или „агенција“, налазе се у основи социјалне епистемологије. То је посебно видљиво у процесу одређења информационе науке као проширења библиотекарства, у чему је Шера имао запажену улогу (Feather & Sturges, 2003, p. 579).

ДИСКУСИЈА

Најопштија одредница социјалне епистемологије у филозофском контексту је истраживање друштвене условљености знања. Шера ближе одређује однос знања и библиотекарства: „...библиотекарство је управљање знањем... да би се постигло боље разумевање универзума у којем се он (човек) проналази, што је библиотекарства посебна брига“ (Shera, 1965, p. 16). Иако Шера сматра библиотеку местом концентрације и циркулације знања, није сасвим јасно дао одређење природе тог знања. Док је управљање информацијама могуће, то се не може рећи и за управљање знањем. Библиотекар не може управљати знањем, већ само сразмерно свом индивидуалном, професионалном знању одговорити захтевима читалаца за одређеном информацијом садржаном у публикацијама. Други разлог лежи у изјави Фабриса Климента (Fabrice Clément): „...филозофи и представници друштвених наука дуго су занемаривали чињеницу да већина наших уверења, чак и оних најдражих, није стечена личним посматрањем или закључивањем, већ на основу сведочења, тј. путем предлога који нам преноси извор (особа, институција, медији итд.)“ (Clément, 2010, p. 531). Ово мишљење је посебно битно јер је знање библиотекара увек посредно, заснива се углавном на секундарним изворима, тиме је обојено субјективношћу и не мора нужно бити „оправдано истинито уверење“. Знање може бити само индивидуално јер га поред информација чине и личне когнитивне способности. У таквом одређењу знање није „трансферабилно“ и библиотекарство не може бити менаџмент знања, већ искључиво менаџмент информација.

Шера и Еган су сменом класичних и постављањем епистемолошких темеља библиотечкој науци на одређен начин нагостили појаву изузетно значајног дела филозофије науке, књиге Томаса Куна (Thomas Samuel Kuhn, 1922–1996) *Структура научних револуција* из 1962. године. У тринаестом поглављу Кун износи познат став: „Термин ‘наука’ је у великој мери резервисан за области које заиста напредују на очигледан начин. Ово се нигде јасније не види него у честим дебатама о томе да ли је ова или она савремена друштвена наука заиста наука“ (Kuhn, 1996, p. 160). Шера је сматрао да социјална епистемологија може дати библиотекарству основу за „видљива“ емпиријска истраживања, јер у библиотекарству постоји велики број мерљивих

категорија (потребе корисника за одређеном грађом, упоређивање делова фонда према стручним UDC групама, динамика каталогизације, брзина претраге, радни учинак, трошкови набавке итд.).

Међутим, само годину дана након објављивања првог издања Кунове *Структуре научних револуција*, Шера је 1963. објавио рад под насловом "Toward a New Dimension for Library Education" у коме, позивајући се на Куна, износи гледишта интересантна не само за теорију библиотекарства већ и за филозофију науке. Шера експлицитно тврди: „Науку не треба дефинисати само у смислу материјала на којима она ради, поступцима које примењује, па чак ни законима или начелима које развија. Наука, као генерички појам, такође обухвата психологију и социологију научне заједнице, универзум у којем функционише и утицаје који подстичу прихватање или одбацивање иновација. Томас С. Кун у *Структури научних револуција* говори о парадигмама науке, под којима подразумева структуру или схему која, у једном тренутку, даје кохерентност начинима или школама мисли у оквиру научног комплекса. Ако се библиотекарство бави чином посредовања између човека, било појединачно или колективно, и његових графичких записа, онда парадигму библиотекарства као науке треба тражити у потпуном комуникационом процесу у друштву и у свим његовим епистемолошким, социолошким, психолошким и институционалним гранама" (Shera, 1963, p. 314). Шерина тврдња да одређену науку не дефинишу предмет и методологија, „чак ни њени променљиви закони“, веома је проблематична и питање је колико може наћи оправдање у Куновом делу. Вероватније изгледа да је Шера користио Кунов концепт смене парадигме с циљем оправдања конкретне смене парадигме библиотекарства.

Међутим, најрадикалније Шерино гледиште је то што књигу не сматра предметом истраживања библиотеке науке, и своди је на ниво само једног од носиоца „графичких знакова“. Ово схватање представља редукцију карактеристика које одређују појам књиге и начина на који књига врши комуникацију са читаоцем. Физички облик књиге условио је историјски готово све аспекте библиотеке праксе – набавку, физичку и каталожку обраду, смештај и издавање корисницима публикација. За носиоце информација који нису фиксирани на материјалу не постоји физичка обрада карактеристична за рад са публикацијама у форми свитка или кодекса. Са друге стране, не постоји ни каталожка обрада, јер се упркос свим покушајима не може помирити са традиционалним каталожким правилима. Маршал Меклуан увод своје књиге *Understanding Media: The Extensions of Man* из 1964. године почиње упозорењем „Медијум је порука“ (McLuhan, 2013, p. 14). Меклуан тврди да сам медиј обликује поруку и као носилац садржаја поседује додатну поруку која може бити и важнија од садржаја. Меклуан закључује да разумевање медија значи разумевање и контролу промена које она носи. Физичка књига осим графичких може носити и друге информације. Најочигледнији пример су аудио-књиге, књиге на Брајевом писму или тактилне књиге за децу које су носиоци и сензорних информација.

Насупрот традиционалној парадигми, у којој је књига средиште библиотечног система, супротстављен је следећи Шерин став: „Улога библиотекара онда је да буде посредник између човека и књиге, при чему је књига генерички термин који обухвата све графичке записе, а њена посебна одговорност је да функционише у тој комплексној повезаности записа и људског ума“ (Shera, 1973, p. 88). Према Шерином

виђењу, појам књиге губи традиционална обележја, престаје бити јасно одређен и постаје „генерички“ појам. Књига у том измењеном или проширеном значењу може бити сваки носилац информација, а сваки носилац информација је библиотека грађа, односно делимична или потпуна замена за књигу. Шерина намера је била да се књига као предмет библиотекарства замени амалгамом предмета истраживања других наука који би се инкорпорирали у библиотекарство са циљем ревитализације и прилагођавања потребама савременог доба. Сменом парадигме библиотекарства, у коме је књига предмет истраживања и тежиште професионалног рада, проблем постаје и посебна библиотечка методологија. Иако је Џеси Шера сматрао библиотечке класификационе системе основом методологије, примена тих система има смисла искључиво на књижној библиотечној грађи.

Говорећи о епистемолошким основама библиотекарства Шера је посебно истакао „друштвену корисност“, односно друштвени аспект улоге библиотека. Према Шери, „циљ библиотекарства, без обзира на интелектуални ниво на ком функционише, јесте да максимизује друштвену корисност графичких записа“ (Shera, 1965, p. 16). Шера је овом тврдњом развој библиотека, усмерен ка задовољавању информационих и других потреба заједнице, ставио испред индивидуалних потреба корисника. Он сматра да „иако библиотека служи превасходно појединцу, крајњи циљ јесте побољшање друштва“ (Shera, 1973, p. 89). Проблематично је то што не постоје опште и јединствене културне и друге вредности које библиотеке заступају. Потребе појединаца и мањинских група који чине друштво и друштва у целини често се разликују. Постоје индивидуалне вредности које друштво из идеолошких, верских, националних, родних и других разлога не признаје. Пример је LGBT литература у неким државама, литература дисидентских политичких покрета или верских секти. У библиотекама које постоје у мешовитим срединама може постојати ривалитет националних култура. Овај принцип у себи крије парадокс и опасност инструментализације библиотека, промовисања једноумља и чак дискриминације одређених мањинских друштвених група (Righetto & Karpinski, 2021, p. 2).

Практична операционализација социјалне епистемологије у библиотекарству омогућена је развојем информационо-комуникационе технологије. Шера тврди: „Библиотекарима је тешко да усвоје нову технологију зато што не поседују стручну филозофију“ (Shera, 1967, p. 746). На другом месту додаје: „Библиотекари не треба да потцењују или осуђују нове утописте и њихове машине. Рећи да наука није збир људске културе није исто као рећи да је она небитна или страна за културу. Библиотекари не смеју наглашавати разговор на штред промене; они не смеју заборавити да су лудисти на крају убијени“ (Shera, 1967, p. 750). Међутим, стављање машинске обраде информација у центар стручног интересовања, поред запостављања улоге библиотекара, створило је и редуccionизам који апстрахује и релативизује све видове несимболичких информација садржаних у физичкој публикацији.

За Шеру CID је представљао модел будућих библиотека као место конкретне примене социјалне епистемологије. Мада репрезентативна, по свим карактеристикама CID је био специјална библиотека. Заједнички садржалац свих дефиниција специјалне библиотеке је правна, финансијска, организациона или функционална зависност. У конкретном случају CID је био информационо-документациони центар

при државном управном органу (OSS). Друга карактеристика CID-а, својствена специјалним библиотекама, јесте ограничен или забрањен приступ информационој грађи од стране корисника који нису запослени у матичној организацији. Трећа значајна карактеристика специјалних библиотека је инсистирање на употребној вредности информације у односу на извор или медијум на коме се налази. Међународно библиотекарство познаје и друге типове библиотека, као што су националне, академске, јавне (public), локалне (community) или школске, које се разликују по обиму и врсти библиотечке грађе, потребама корисника и приоритетима рада (Library Map of the World, n. d.). CID је као специјална библиотека на одређен начин редуковао Шерино виђење библиотекарства у целини, које се рефлектовало и на концепт социјалне епистемологије.

Социјална епистемологија је одиграла другу важну улогу у конституисању информационе науке. Према мишљењу Дона Фалиса (Don Fallis), најконкретније поље примене социјалне епистемологије представља менаџмент дигиталних информација (Fallis, 2002, p. 1). Мада је Шера сматрао да је информациона наука подређена библиотечкој, временом је постао свестан последица потпуне и неконтролисане информатизације. Императив технолошког развоја учинио је да потпуни приоритет развоја библиотека буде аутоматизовано машинско пословање, дигитализација и виртуелизација. Последично је дошло до стварања дисхармоничног односа библиотечке и информационе науке, који је приметан како у науци тако и у пракси савремених хибридних библиотека. Шера је сагледавање ових промена изразио следећим речима: „Пре двадесет година мислио сам о ономе што се сада зову информације као нечему што пружа интелектуалне и теоријске темеље библиотекарству, али сада сам убеђен да сам погрешно“ (Shera, 1983, p. 383). На другом месту додаје: „Информациона наука, све док почива искључиво на технолошким темељима, не може се квалификовати као теоријска основа библиотекарства, а то што ћемо је назвати библиометријом или информатиком не мења ситуацију“ (Shera, 1983, p. 386).

Томас Кун је сматрао да криза неминовно претходи научним револуцијама. Ендрју Абот (Andrew Abbott) је 2012. извршио цитатну анализу радова који помињу *Структуру научних револуција* са освртом и на област библиотечко-информационе науке. Резултат је показао да је Кунова циклична теорија научног прогреса постала више манифестација и промоција идеје да се свет мења него како се мења нека теорија (Abbott, 2016, p. 173). Деценију касније, прецизнија цитатна анализа, која је обухватила само радове из области библиотечко-информационе науке у бази Web of Science, потврдила је Аботов закључак (Drmanac, 2021, p. 135). Концепт социјалне епистемологије је изменом метатеоријске основе допринео постојању трајне кризе у библиотечко-информационој науци. То стање, које карактерише губитак традиционалног предмета истраживања, метода и сврхе добро описују речи Роса Аткинсона (Ross Atkinson): „Библиотекарство је постало преоптерећено, можда и до тачке опсесивности, својом властитом будућношћу“ (Atkinson, 2001, p. 3).

ЗАКЉУЧАК

До сада објављена истраживања нису у довољној мери осветлила и истакла улогу CID-а у формулисању основних претпоставки теоријско-методолошког концепта социјалне епистемологије и утицају који је посредством Џесија Шере извршио на стварање савремене библиотечко-информационе науке. CID је као специјална библиотека имао пренаглашен технолошки аспект који је фаворизовао информацију у односу на медијум, односно садржај у односу на физички објекат на коме се одређена информација налази. Са друге стране, као војни информациони систем, CID је био вођен идејом ефикасне употребе информација за државне потребе САД, а не етичким, хуманистичким или просветитељским идеалима.

Аналошки гледано приметна је сличност ових карактеристика CID-а као информационог система и Шериног одређења социјалне епистемологије као предлога нове метатеорије библиотекарства. Операционализацијом поставки социјалне епистемологије у библиотекама насталим по угледу на CID, Шера је сматрао да ће бити достигнуто дуго чекано јединство теорије и праксе у библиотекарству. Међутим, претпоставка потпуног прихватања информационих технологија и максимизирања системске примењивости библиотека са становишта друштва чине да су начела социјалне епистемологије адекватна само неким научно-истраживачким библиотекама или специјалним библиотекама у привреди.

Мада је социјална епистемологија настала као покушај стварања нове научне заснованости библиотекарства у информационом добу актуелизована је као филозофска дисциплина у радовима Стива Фулера, Алвина Голдмана и других аутора. Упркос чињеници да је Шера био зачетник социјалне епистемологије филозофи науке му признају заслугу углавном као творцу термина. Ипак, његово завештање се показало далекосежно. У последњем периоду живота изразио је сумњу у уверења која је заступао, али социјална епистемологија је већ допринела стварању дихотомије библиотечко-информационе науке, а процес који је покренула је преко светске мреже библиотека у великој мери обликовао и савремено информационо друштво.

Mirko K. Drmanac¹
City Library “Vladislav Petković Dis”,
Department of Science
Čačak (Srbija)

INFLUENCE OF THE CONCEPT OF SOCIAL EPISTEMOLOGY ON THE METATHEORY OF LIBRARIANSHIP²

(Translation *In Extenso*)

Abstract: This paper will consider the formation of the theoretical-methodological concept of social epistemology as an attempt to determine the scientific status of librarianship in the conditions of the scientific-technological revolution and under the influence of the sociological ideas of the Chicago School. The emergence of the first computers, new information media and electronic networks was accompanied by the fear that the book would be overcome and that librarianship would be a superfluous and anachronous activity. Jesse Hauk Shera, the founder and leading supporter of social epistemology tried to offer it as an alternative to the classical theory of librarianship. The analysis of Shera's and other relevant works offers insights about this concept, although conceived within theoretical librarianship, not being complementary to traditional professional specifics. Although today social epistemology is accepted as a philosophical theory of cognition, in the context of librarianship and information science, it has not solved the problem of the scientific and professional identity in the conditions of modified technological reality.

Keywords: librarianship, bibliographical method, librarianship and information sciences, social epistemology, sociology of knowledge, philosophy of science, Jesse H. Shera

INTRODUCTION

The justification of the existence of a scientific discipline depends on the metatheoretical foundation as a philosophical set of ideas that clearly connects the research subject and the manners in which that subject should be researched. This elementary ontological and

¹ drmanac@gmail.com

² The research presented in the paper was conducted for the purpose of writing a doctoral dissertation in the study program of History and Philosophy of Natural Sciences and Technology. The author would like to thank Jelena Đurić, PhD, Scientific Associate of the Institute for Philosophy and Social Theory, and Strahinja Đorđević, PhD, Research Associate of the Institute for Philosophy of the Faculty of Philosophy in Belgrade.

epistemological level directs scientific development and constitutes the basis for formulating assumptions. If a science has a practical aspect as well, the metatheory also founds a specific value system in the form of professional ethics. The foundations of librarianship as millennia-old activity date back almost to the moment when the alphabet appeared. The socially conditioned need for creating and transmitting a message has always been accompanied by the need to preserve that message. Libraries inevitably accompany literacy and bear witness to the authentic need of every society to preserve written records of its existence.

Through history, librarianship developed relatively slowly until the moment the printing machine was sufficiently perfected so that books could be published in large circulations. During the 17th century, intensive development of the book market was accompanied by more complex library catalogues and other technical and professional innovation. Bavarian librarian Martin Wilibald Schrettinger (1772–1851) was the first to use the term “library science” in his two-volume work *Versuch eines vollständigen Lehrbuchs der Bibliothek-Wissenschaft, oder Anleitung zur vollkommenem Geschäftsführung eines Bibliothekars*, published in the period between 1808 and 1829. By the end of the 19th century, bibliographical rules were harmonized, catalogues and technical processes in libraries were improved, which clearly distinguished librarianship as a separate scientific discipline. It was also contributed to by the emergence of special professional associations, schools for librarian education and expert publications. However, in the middle of the 20th century the foundations of scientific and practical librarianship, built on the rich tradition, were undermined by rapid scientific-technological development.

The most significant change in the history of librarianship came unexpectedly from the field of international espionage, under the auspices of the US Office of Strategic Services (OSS, today CIA). OSS was formed soon after the United States of America entered the Second World War with the aim of data collection and secret operations performed behind the enemy lines. In the OSS extremely complex organizational structure there were operational and analytical sectors. The great amount of collected intelligence data were stored and catalogue-processed by the Central Information Division (CID). CID is a specific context from which it is possible to understand the emergence of social epistemology as an essentially epistemological expression of librarianship and information science.

For analytical jobs in OSS that require expertise in the field of economics and social sciences, the best experts were selected - (Heaps, 2015, p. 289). From 1941 to 1944, the job of the Referential Sector and deputy chief of CID was performed by Jesse Hauk Shera (1903–1982), formerly the librarian in the Congress Library in Washington. CID was the centre of the system into which a huge amount of information poured, both from secret intelligence sources and from the open ones, which demanded constant improvement of equipment and processes. Since he was under direct control of the US state administration, CID had almost unlimited resources at its disposal, which made it technically and organizationally the most advanced library or all times in the world. The experiences acquired at the time led Shera to form bold ideas about the synthesis of librarianship, sociology and philosophy, which have been made concrete in the form of social epistemology.

The concept of social epistemology represents the most significant contribution of Jesse Shera to scientific librarianship in the second half of the 20th century. The most important elements necessary for understanding this concept are given in several key Shera's texts:

“Foundations of a Theory of Bibliography” (1952), “Social Epistemology, General Semantics and Librarianship” (1961), “Sociological foundation of librarianship” (1970) and “Toward a Theory of Librarianship and Informational Science” (1973). The biobibliographical and historical research of Shera’s life work is still ongoing. His viewpoints have been elaborated in the works of numerous theoreticians such as Michael Buckland, John M. Budd, Tefko Saračević, Jonathan Furner, Hall B. Grossman, Tarcisio Zandonade, Herbert Curtis Wright and many others. In Serbian scientific librarianship, the personality and work of Jesse Shera has been researched by Gordana Stokić Simončić (Stokić, 2002).

SOCIAL COGNITION AS THE PHILOSOPHY OF LIBRARIANSHIP

Philosophical considerations about the social dimension of knowledge appeared as early as Plato’s era (Goldman & Whitcomb, 2011, p. 109), but social epistemology as a modern philosophical discipline emerged within the theory of librarianship. It is a somewhat unusual case because all scientific fields initially emerged in philosophy and then separated from it (Pressley, 2006, p. 3). This term was first mentioned in the work of Margaret Elizabeth Egan (1905–1959) and Jesse Shera entitled “Foundations of a Theory of Bibliography”, which was published in the journal *The Library Quarterly* in 1952 (Egan & Shera, 1952, p. 132). Although Jesse Shera’s experience in all main aspects was turned into the concept of social epistemology, Margaret Egan’s participation was indispensable for its initial theoretical formulation (Furner, 2004, p. 792).

Shera and Egan found the basis of the new scientific discipline in sociology (Egan & Shera, 1952, p. 132). They saw the essential application of social epistemology in the field of textual and statistical bibliography. To them, bibliography is “...a carrier system for ideas and information analogous to a well-articulated railroad system for transportation of physical commodities” (Egan & Shera, 1952, p. 125). The focus of social epistemology would be the “analysis of the production, distribution, and utilization of intellectual products in much the same fashion as that in which the production, distribution, and utilization of material products have long been investigated” (Egan & Shera, 1952, pp. 133–134). In narrower scientific terms, the bibliographical method is characteristic exclusively of librarianship. Bibliography has a key role in the organization and classification of library material and in the formation of library catalogues. From these authors’ viewpoint, the importance of bibliography exceeds the frameworks of librarianship because it represents an important mediator between people and recorded knowledge, due to which, at a higher level, it constitutes a complex instrument of social communication.

The basic idea of social epistemology is the formation of a scientific framework of researching the creation, transfer and use of information at a social level. Shera and Egan thought that sociologists had dedicated special attention to people’s behaviour in a group, while underestimating “intellectual forces” that shape social structures. For researching these intellectual processes, Egan and Shera defined social epistemology as “the study of those processes by which society as a whole seeks to achieve a perceptive or understanding relation to the total environment – physical, psychological and intellectual” (Egan & Shera,

1952, p. 132). Shera was the limitation of epistemology in the fact that it is too oriented towards understanding the nature and acquiring the knowledge by an individual, and not under the influence of knowledge on society. According to Shera, “the focus of this discipline should be upon the production, flow, integration, and consumption of all forms of communicated thought throughout the entire social fabric. From such a discipline should emerge, then, a new study of knowledge about knowledge, giving rise to a new synthesis of the interaction between knowledge and social activity, or, if you prefer, social dynamics” (Shera, 1970, pp. 85–86).

Thus understood, social epistemology represents a method of social intellectual evaluation. It seems that via this concept Shera tried to raise librarianship to a higher level of social management of knowledge, in which librarians perform the role of evaluators of information growth and value. In the literature, there are indications that this viewpoint of his arose during his work in CID when, due to the lack of staff, librarians were the first to analyze reports coming from operational sectors (Heaps, 1998, p. 296). Two aspects of social epistemology necessary for its understanding in the context of librarianship are: the technological aspect which offered an opportunity for the use of computers for collecting and analyzing data about the growth of social cognition, and the Chicago School sociology, which was the conceptual guideline for the development of methods and purpose of such scientific research.

TECHNOLOGICAL AND SOCIOLOGICAL DISCOURSE OF SOCIAL EPISTEMOLOGY

Libraries existed for centuries as isolated systems because catalogues could be used only within the book fund of a specific library. Before the 20th century, there had been no coordination of acquisition, which resulted in libraries non-selectively taking almost all book publications that could be reached. With the development of graphic industry, increasing book production was accompanied by a drop in prices and a rise in the book market in urban environments. Fremont Rider (1885–1962), the librarian at the University in Connecticut, warned in 1944 that American libraries should double their size every 16 years to meet the needs of the currently increasing book fund (Henkle & Lubetzky, 1945, p. 108). A solution to the problem was seen in the development of the technology of information storage and access. Shera and Egan predicted that electronic networking of local bibliographical bases at the national level would enable the creation of a sort of predecessor of the central catalogue. They believed that bibliometric data collected in this manner would enable the research of the growth of social knowledge. The technologically conditioned emergence of social epistemology is a specific philosophical expression of the achieved level of technical-technological development in the United States of America. Shera believed that librarianship had to have its place in the process of scientific-technical revolution and was a staunch supporter of full automation of library operations.

According to Shera, the application of social epistemology is most directly connected to the use of machines. He believes the following: “We are compelled, therefore, to master the technology of these machines, bend their capabilities to our needs, and quite literally learn to live with them. Thus we may look to social epistemology for a kind of ‘acculturation

of the machine” (Shera, 1965, p. 16). In another place he adds: “For the librarian will do his job badly if he does not understand the role of knowledge in the society he serves and the part that machines can perform in the time-binding process. The librarian is the supreme ‘time-binder’, and his is the most interdisciplinary of all the disciplines, for it is the ordering, relating, and structuring of knowledge and concepts” (Shera, 1965, p. 16).

Shera recognized the danger of rapid development of computer technology and predicted that “it will eventually reduce labour as we have understood it [...] almost to the vanishing point” (Shera, 1967, p. 749). However, Shera sees computers only as a new form of tools that will help librarians in performing their jobs. For Shera, the computer is only an instrument, such as a hammer or a shovel. The book, or even the library itself, is also an instrument (Shera, 1974, p. 153). In that respect, Shera thinks that we are forced to master that technology, but in such a manner that machines “emulate the physical behaviour of librarian rather than his intellectual processes” (Shera, 1973, p. 91).

Shera’s epistemological approach to librarianship was crucially affected by his becoming familiar with sociology and other social sciences. From 1928 to 1938 he worked as a librarian in the Scripps Foundation for Population Research at the University of Miami (Wiegand, 1990, p. 119). The project was led by eminent American sociologist and demographer Warren Simpson Thompson (1887–1973). Shera’s becoming familiar with sociological theories continued through the doctoral studies of librarianship at the University of Chicago, where he defended his doctoral dissertation about the foundation of public libraries in New England from 1629 to 1855, under the mentorship of Luis Wilson (Louis Round Wilson, 1876–1979). One of the members of the committee was Lee Pierce Butler (1884–1953).

Between the two wars, the University of Chicago Department of Sociology gained an international reputation as the centre of the movement called the Chicago School, which promoted applied sociological research directed towards solving social problems. The basic epistemological position of the Chicago School was pragmatism, i.e., the trend in philosophy which appreciates knowledge exclusively on its practical value and utility for life (*Sociological lexicon*, 1982, p. 482). The beginnings of pragmatist philosophy can be found in the works of Charles Sanders Peirce (1839–1914) and William James (1842–1910). A particularly important influence on the development of the Chicago School was made by John Dewey (1859–1952), a philosopher, psychologist and pedagogue who taught at the University of Chicago from 1884 to 1904.

The ideas of the Chicago School also extended to other scientific fields in which the results of sociological research could be applied – economics, public administration and architecture. In the scientific field of librarianship, the first important supporter of the principles of the Chicago School was Lee Pierce Butler. The works of Butler and Shera, together with the Chicago School, rely theoretically on Émile Durkheim, as well as on the Frankfurt School, particularly Theodor Adorno and Max Horkheimer (Vieira & Karpinski, 2020, p. 3). The determination of the social factor mentioned by Shera in his work “Social Epistemology, General Semantics and Librarianship” reminds of the discussion about the social conditioning in the life of an individual which is also spoken about by Durkheim in his work *The Elementary Forms of the Religious Life*. Durkheim analysis of social conditioning in the context of religion emphasizes the role of social forces that affect the shaping of individual behaviour of community members, but the same analysis, however, may be applied to almost all social institutions and collective processes that affect the behaviour of individuals.

Scientific positivism, social pragmatism and sociology of the Chicago School, which are projected through Shera's insistence on the social "utility" of libraries as social "services" or "agencies", are in the bases of social epistemology. It is particularly evident in the process of determining information science as an extension of librarianship, in which Shera played an outstanding role (Feather & Sturges, 2003, p. 579).

DISCUSSION

The most general determinant of social epistemology in the philosophical context is researching socially conditionality of knowledge. Shera more closely determines the relationship of knowledge and librarianship: "...Librarianship is the management of knowledge ... to achieve a better understanding of the universe in which he (a man) finds himself, are a special concern of the librarian" (Shera, 1965, p. 16). Although Shera considers the library a place of knowledge concentration and circulation, he did not completely clearly give a determination of the nature of such knowledge. While information management is possible, it cannot be said for knowledge management as well. The librarian cannot manage knowledge, but can only, in proportion to his individual, professional knowledge, respond to readers' requirements for certain information contained in publications. Another reason lies in the following statement by Fabrice Clément: "...Philosophers and social scientists have long neglected the fact that most of our beliefs, even our most cherished, have not been acquired through personal observations or inferences but through testimony, i.e., via a proposition communicated by a source (person, institution, media, etc.)" (Clément, 2010, p. 531). This opinion is particularly significant because the librarian's knowledge is always direct, based mostly on secondary sources and thus coloured by subjectivity, and it is not necessarily a "justified true belief". Knowledge may be only individual because, apart from information, it is also made of personal cognitive abilities. In such determination, knowledge is not "transferrable" and librarianship cannot be knowledge management, but exclusively information management.

By shifting the classical and placing the epistemological foundations of the library science, Shera and Egan in a manner indicated the emergence of an exceptionally important work of philosophy of science, the book by Thomas Samuel Kuhn (1922–1996) *The Structure of Scientific Revolutions* from 1962. In Chapter 13, Kuhn presents his well-known opinion: "To a very great extent the term 'science' is reserved for fields that do progress in obvious ways. Nowhere does this show more clearly than in the recurrent debates about whether one or another of the contemporary social sciences is really a science" (Kuhn, 1996, p. 160). Shera believed that social epistemology could give librarianship a basis for "visible" empirical research because in librarianship there is a large number of measurable categories (users' needs for certain material, comparison of parts of the fund according to expert UDC groups, cataloguing dynamics, search speed, work performance, acquisition costs etc.).

However, in 1963, only a year after the publication of the first edition of Kuhn's *The Structure of Scientific Revolutions*, Shera published his work entitled "Toward a New Dimension for Library Education". In it, citing Kuhn, he presents the viewpoints interesting not only for the theory of librarianship, but also for the philosophy of science. Shera explicitly claims: "Science, is not to be defined merely in terms of the materials upon which

it works, the procedures it employs, or even the laws or principles that it evolves. Science, as a generic concept, also embraces the psychology and sociology of the scientific community, the universe in which it operates, and the influences that encourage acceptance or rejection of innovation. Thomas S. Kuhn, in *The Structure of Scientific Revolutions*, speaks of the paradigms of science, by which he means the structure or schema which, at any one moment, gives coherence to modes or schools of thought within the scientific complex. If librarianship is concerned with the act of mediation between man, either individually or collectively, and his graphic records, then the paradigm of librarianship as a science is to be sought in the total communication process in society and in its epistemological, sociological, psychological, and institutional ramifications” (Shera, 1963, p. 314). Shera’s claim that a science is not defined by its subject and methodology, “not even its changeable laws”, is rather problematic and it is questionable to what extent a justification can be found in Kuhn’s work. Shera most likely used Kuhn’s concept of the paradigm shift with the aim of justifying the concrete shift of the librarianship paradigm.

However, Shera’s most radical viewpoint is that he does not see the book as the research subject of librarianship and that he reduces it to the level of only one of the carriers of “graphic signs”. Such understanding is the reduction of the characteristics determining the concept of the book and the manner in which the book communicates with the reader. The physical form of the book conditioned historically almost all aspects of the librarian practice – acquisition, physical and catalogue processing, storage and issuance to publication users. For information carriers not fixed on material, there is no physical processing characteristic for the work with publications in the form of a scroll or codex. On the other hand, there is no catalogue processing either because, despite all attempts, there is no agreement with traditional catalogue rules. Marshall McLuhan begins the introduction to his book *Understanding Media: The Extensions of Man* from 1964 with the following warning: “The medium is the message” (McLuhan, 2013, p. 14). McLuhan asserts that the medium itself shapes the message and, as the content carrier, it possesses an additional message that may be even more important than the content. McLuhan concludes that understanding media means understanding and controlling the changes it brings. The physical book, apart from graphic information, can also carry some other information. The most obvious example are audio-books, books written in Braille or tactile books for children as the carriers of sensor information as well.

Contrary to the traditional paradigm, in which the book is the centre of the library system, Shera’s expresses the following attitude: “The role of the librarian, then, is that of a mediator between man and book, where book is a generic term that includes all graphic records, and it is his special responsibility to operate in that complex association of record and human mind” (Shera, 1973, p. 88). In Shera’s opinion, the concept of the book loses its traditional features and stops being clearly defined, while becoming a “generic” concept. In such modified or extended meaning, the book can be any carrier of information, while every carrier of information is library material, i.e., partial or complete replacement for the book. Shera’s intention was to replace the book as the subject of librarianship with an amalgam of the subject of research of other sciences that would be incorporated in librarianship with the aim of its revitalization and adjustment to the needs of the modern era. By shifting the librarianship paradigm, in which the book is the subject of research and the

focus of professional work, a special librarianship methodology also arises as a problem. Although Jesse Shera considered library classification systems the basis of methodology, the application of those systems makes sense only in library material.

Speaking about the epistemological foundations of librarianship, Shera particularly emphasized “social utility”, i.e., the social aspect of the library role. According to Shera, the aim of librarianship, at whatever intellectual level it may operate, is to maximize the social utility of graphic records” (Shera, 1965, p. 16). By claiming so, Shera places the development of libraries, directed towards fulfilling information and other needs of the community, before individual users’ needs. He thinks that “although the library serves mainly the individual, the ultimate objective is the betterment of society” (Shera, 1973, p. 89). The problem is that there are no general and unique cultural and other values promoted by libraries. The needs of individuals and minority groups making up society and societies on the whole often differ. There are individual values which society does not recognize for ideological, religious, national, gender and other reasons. It is illustrated by LGBT literature in some countries, literature of dissident political movements or religious sects. In libraries in mixed environments, there may exist the rivalry of national cultures. This principle hides a paradox and a danger of library instrumentalization, promotion of single-mindedness and even discrimination against certain minority groups (Righetto & Karpinski, 2021, p. 2).

Practical operationalization of social epistemology in librarianship is enabled by the development of information-communication technology. Shera claims: “Librarians are having difficulty adopting the new technology because they have no professional philosophy” (Shera, 1967, p. 746). In another place he adds: “Librarians should not belittle or inveigh against the new Utopians and their machines. To say that science is not the sum of human culture is not the same as saying that it is unimportant or alien to culture. Librarians must not emphasize conservation at the expense of change; they dare not forget that the Luddites eventually were put to death” (Shera, 1967, p. 750). However, placing machine processing of information in the centre of professional interest, apart from neglecting the librarian’s role, has also created reductionism that abstracts and relativizes all forms of non-symbolic information contained in a physical publication.

To Shera, CID represented a model of future libraries as a place of concrete application of social epistemology. Although representative, CID was, by all its characteristics, a special library. All definitions of a special library are jointly contained in its legal, financial, organizational or functional dependence. In the specific case, CID was an information-documentation centre within a state administration body (OSS). Another characteristic of CID, typical of special libraries, is restricted or prohibited access to information material by users who are not employed in the parent organization. The third important characteristic of special libraries is insisting on the use value of information in relation to the source or medium in which it is stored. International librarianship also recognizes other types of libraries, such as national, academic, public, community or school libraries, which differ by their scope and type of library material, users’ needs and work priorities (Library Map of the World, n. d.). As a special library, CID in a manner reduced Shera’s view of librarianship on the whole, which was reflected in the concept of social epistemology as well.

Social epistemology has played an important role in the constitution of information science. According to Don Fallis, the most specific field of application of social epistemology is

digital information management (Fallis, 2002, p. 1). Although Shera thought that information science is subordinated to librarianship, with time he became aware of the consequences of complete and uncontrolled informatization. The imperative of technological development has led to a full priority of library development becoming automated machine business, digitization and virtualization. Consequently, a disharmonious relationship of librarianship and information science was created, which is evident both in the science and the practice of modern hybrid libraries. Shera used the following words to consider these changes: "Twenty years ago, I thought of what is now called information science as providing the intellectual and theoretical foundations of librarianship, but I am now convinced that I was wrong" (Shera, 1983, p. 383). In another place he adds: "Information science, insofar as it rests purely on technological foundations, cannot qualify as a theoretical base for librarianship, and calling it bibliometrics or informatics does not alter the situation" (Shera, 1983, p. 386).

Thomas Kuhn believed that the crisis inevitably precedes scientific revolutions. In 2012, Andrew Abbott performed a citation analysis of the works mentioning *The Structure of Scientific Revolutions*, with an overview of the field of librarianship and information science. The result shows that Kuhn's cyclical theory of scientific progress had become a manifestation and promotion of the idea that the world changes, rather than how a theory changes (Abbott, 2016, p. 173). One decade later, a precise citation analysis, which covered only the works from the field of librarianship and information science in the Web of Science base, confirmed Abbott's conclusion (Drmanac, 2021, p. 135). Through the modification of the metatheoretical basis, the concept of social epistemology resulted in the existence of a permanent crisis in librarianship and information science. Such state, characterized by the loss of the traditional research subject, methods and purpose is well described by the words of Ross Atkinson: "Librarianship has become preoccupied, perhaps to a point of obsession, with its own future" (Atkinson, 2001, p. 3).

CONCLUSION

The research published to date has not sufficiently highlighted and emphasized the role of CID in formulating basic assumptions of the theoretical-methodological concept of social epistemology and the influence it had on the creation of modern librarianship and information science through Jesse Shera. As a special library, CID had an overpronounced technological aspect that favoured information over medium, i.e., content over the physical object carrying some information. On the other hand, as a military information system, CID was guided by the idea of the efficient use of information for the USA state needs, and not by ethical, humanistic or enlightenment ideals.

Analogically looking, there is an evident similarity of these characteristics of CID as an information system and Shera's determination of social epistemology as a proposal of the new metatheory of librarianship. By operationalizing the propositions of social epistemology in libraries modelled after CID, Shera believed that the long-awaited unity of theory and practice would be achieved in librarianship. However, the assumption of completely accepting information technologies and maximizing the system application of libraries from the perspective of society makes social epistemology principles adequate only for certain scientific-research libraries or special libraries in economy.

Although social epistemology was formed as an attempt of creating new scientific foundation of librarianship, in the information era it has been actualized as a philosophical discipline in the works of Steve Fuller, Alvin Goldman and other authors. Despite the fact that Shera was the founder of social epistemology, the philosophers of science recognize his merit only as the creator of this scientific term. However, his legacy has proved to be far-reaching. In the last period of his life, he began suspecting the beliefs he used to advocate, but social epistemology had already had already contributed to the creation of a dichotomy of librarianship and information science, while the process it initiated via the world library network has also largely shaped modern information society.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА:

- Abbott, A. (2016). Structure as Cited, Structure as Read. In: R. J. Richards & L. Daston (eds.). *Kuhn's Structure of Scientific Revolutions at Fifty: Reflections on a Science Classic* (p. 167–181). University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226317175.003.0010>
- Atkinson, R. (2001). Contingency and contradiction: The place(s) of the library at the dawn of the new millennium. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 52 (1), 3–11. [https://doi.org/https://doi.org/10.1002/1532-2890\(2000\)52:1<3::AID-ASII051>3.0.CO;2-R](https://doi.org/https://doi.org/10.1002/1532-2890(2000)52:1<3::AID-ASII051>3.0.CO;2-R)
- Clément, F. (2010). To Trust or not to Trust? Children's Social Epistemology. *Review of Philosophy and Psychology*, 1 (4), 531–549. <https://doi.org/10.1007/s13164-010-0022-3>
- Drmanac, M. (2021). Dichotomy of Library and Information science in the Post-Kuhn age. In: D. Sabovljević (ed.). *Libraries and identity 3* (131–139). Pančevo City Library. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6423489> [In Serbian]
- Egan, M. E., Shera, J. H. (1952). Foundations of a Theory of Bibliography. *The Library Quarterly: Information, Community, Policy*, 22 (2), 125–137. <http://www.jstor.org/stable/4304106>
- Fallis, D. (2002). Introduction: Social Epistemology and Information Science. *Social Epistemology*, 16 (1), 1–4. <https://doi.org/10.1080/02691720210132752>
- Feather, J., Sturges, P. (eds.). (2003). Shera, Jesse Hauk (1903–82). In: *International encyclopaedia of information and library science*, 2nd ed., 579. Routledge London. <https://doi.org/LK> - <https://worldcat.org/title/50480180>
- Furner, J. (2004). "A Brilliant Mind": Margaret Egan and Social Epistemology. *Library Trends*, 52 (4), 792–809. https://www.researchgate.net/publication/32956275_A_Brilliant_Mind_Margaret_Egan_and_Social_Epistemology
- Goldman, A. I., Whitcomb, D. (eds.). (2011). *Social Epistemology: Essential Readings*. Oxford University Press. https://www.pul.it/cattedra/upload_files/15768/Goldman&Whitcomb-Social_Epistemology_Essential_Readings_2011.pdf
- Heaps, J. D. (2015). Tracking Intelligence Information: *The American Archivist*, 61 (2), 287–308.
- Henkle, H. H., Lubetzky, S. (2023). The Scholar and the Future of the Research Library. *The Classical Journal*, 41 (3), 108–112. <http://www.jstor.org/stable/3292007>

- Kuhn, T. S. (1996). *The Structure of Scientific Revolutions*, 3rd ed. University of Chicago Press Chicago, IL. <https://doi.org/LK> - <https://worldcat.org/title/34548541>
- Lukić, R. D., Pečujlić, M. (eds.). (1982). *Sociological lexicon*. Beograd: Savremena administracija [In Serbian]
- Library Map of the World*. (n.d.). <https://librarymap.ifla.org/data-glossary/library>
- McLuhan, M. (2013). *Understanding media: the extensions of man* (NV-). Gingko Press Berkeley, California. <https://doi.org/LK> - <https://worldcat.org/title/852757515>
- Pressley, L. (2006). *Social Epistemology in Library and information Science*.
- Righetto, G. G., Karpinski, C. (2021). For a decolonial social epistemology. *TransInformação*, 33. <https://doi.org/10.1590/2318-0889202133e200039>
- Shera, J. H. (1963). Toward a New Dimension for Library Education. *ALA Bulletin*, 57 (4), 313–317. <http://www.jstor.org/stable/25696653>
- Shera, J. H. (1965). Social Epistemology, General Semantics and Librarianship. In: D. J. Foskett (ed.). *Libraries and Organization of Knowledge*. Archon Books Hamden, Conn. <https://doi.org/LK> - <https://worldcat.org/title/574302>
- Shera, J. H. (1967). Librarians against Machines. *Science*, 156 (3776), 746–750. <http://www.jstor.org/stable/1721964>
- Shera, J. H. (1970). *Sociological Foundations of librarianship*. Asia Publ. House.
- Shera, J. H. (1973). Toward a Theory of Librarianship and Information Science. *Ciência Da Informação*, 2 (2), 87–97. <https://revista.ibict.br/ciinf/article/view/30/30>
- Shera, J. H. (1974). Mechanization, Librarianship, and the Bibliographic Enterprise. *Journal of Documentation*, 30 (2), 153–169. <https://doi.org/10.1108/eb026573>
- Shera, J. H. (1983). Librarianship and Information Science. In: F. Machlup & U. Mansfield (eds.). *The Study of Information: Interdisciplinary Messages*. Wiley. <https://archive.org/details/studyofinformati0000unse>
- Stokić, G. (2002). *Toward a Philosophy of Librarianship: Jesse Shera in Theory and Practice of Librarianship of the 20. Century*. Mali Nemo. [In Serbian]
- Vieira, K. R., Karpinski, C. (2020). A influência da Escola de Chicago na produção científica nacional em Ciência da Informação. *Transinformação*, 32, e190037. <https://doi.org/10.1590/1678-9865202032e190037>
- Wiegand, W. A. (ed.). (1990). *Supplement to the Dictionary of American library biography*. Libraries Unlimited. <https://doi.org/LK> - <https://worldcat.org/title/21228389>